

Innst. S. nr. 189

(2001-2002)

Innstilling fra sosialkomiteen om 1) forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alvheim, Harald T. Nesvik og Per Sandberg om å be Regjeringen sørge for normerte satser for omsorgslønn i alle kommuner og 2) forslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik og John I. Alvheim om å be Regjeringen sørge for å endre forskrift av 30. april 1997 nr. 0392 § 4 slik at også personer som mottar omsorgslønn unntas fra folketrygdloven § 12-12 annet ledd

Dokument nr. 8:61 (2001-2002) og Dokument nr. 8:95 (2001-2002)

Til Stortinget

1. DOKUMENT NR. 8:61 (2001-2002)

1.1 Sammendrag

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide bindende normerte satser for omsorgslønn i kommunene."

Som bakgrunn for forslaget viser forslagsstillerne til at ordningen med omsorgslønn ble innført i 1986, og til det eksisterende regelverk knyttet til ordningen.

Det framholdes at det ut fra gjeldende regler er den enkelte kommune som avgjør hvor mange timer med omsorg det skal ytes lønn for, og hvor høy timelønnen skal være. Det opplyses at mange kommuner benytter det laveste lønnstrinnet for hjelpepleier, og at departementet rår den enkelte kommune til å yte høyere lønn dersom det er grunn til det, for eksempel når omsorgsyteren har relevant bakgrunn for å utføre omsorgsarbeid.

Det påpekes at ordningen med omsorgslønn fungerer svært forskjellig fra kommune til kommune, og at tjenesten lønnes på svært forskjellig nivå i kommunene.

Forslagsstillerne finner dagens ordning utilfredsstillende og mener at tilbudet om å kunne motta omsorg fra nær familie og slektninger bør være tilnærmet likt over hele landet. Forslagsstillerne ser problemet med å pålegge kommunene nye utgifter til sosiale ytelser innenfor dagens finansieringsrammer og ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til finansiering i forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett for 2002 eller statsbudsjettet for 2003.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bjarne Håkon Hanssen, Britt Hildeng, Asmund Kristoffersen og Gunnar Olsen, fra Høyre, Beate Heieren Hundhammer, Bent Høie og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Fremskrittspartiet, Bård André Hoksrud og Harald T. Nesvik, fra Sosialistisk Venstreparti, Olav Gunnar Ballo og Sigbjørn Molvik, fra Kristelig Folkeparti, Åse Gunhild Woie Duesund og Magne Aarøen, og fra Senterpartiet, Ola D. Gløtvold, vil understreke den viktige betydningen omsorgslønn har for å kunne støtte opp om det omsorgsarbeidet som gjerne utføres i omsorgsmottakerens hjem, og av personer som står den omsorgstrengende nær. Dette gir en omsorgstjeneste som er mest mulig tilpasset en "naturlig" hjemmesituasjon både for den som mottar, og den som yter, hjelp. Komiteen mener at det for slikt omsorgsarbeid, som ofte er tyngende og av lengre varighet, bør ytes mest mulig lik omsorgslønn uavhengig av hvor man bor i landet.

Komiteen mener at omsorgsyterne må sikres en lønns plassering på linje med det som er vanlig for hjemmehjelpere. Komiteen viser til brev av 29. april fra sosialministeren der det bl.a. står:

"... det skal tungtveiende grunner til for at timelønn som ligger under hjemmehjelpernes minstelønn ikke er åpenbart urimelig etter § 8-7."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at dersom omsorgsyteren har en utdanning som gjør vedkommende spesielt kvalifisert for slikt omsorgsarbeid, må vedkommende kompenseres lønnsmessig for dette ved at lønnen da settes i et rimelig forhold til omsorgsyterens kvalifikasjoner forutsatt at omsorgsbehovet krever denne kvalifikasjonen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet legger til grunn at kommunene bør fastsette avlønningen ut fra ovennevnte prinsipper.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, vil be Regjeringen foreta en gjennomgang av ordningen med omsorgslønn for å se på hvordan denne fungerer i dag, og på hvilke områder den bør forbedres.

Flertallet vil videre peke på at en statlig refusjonsordning kan føre til uheldige vridningseffekter av hvilke typer tiltak kommunene velger å benytte seg av.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil også peke på at det vil være mye arbeid knyttet til å administrere en statlig refusjonsordning.

Disse medlemmer ser at det kan være positivt å komme frem til normerte satser for omsorgslønn, men vil samtidig peke på at dette vil ha innvirkning på kommunenes økonomi. Disse medlemmer mener at staten primært ikke skal gjøre vedtak som i sterkere grad binder opp kommunenes økonomi.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, foreslår at Dokument nr. 8:61 (2001-2002) vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at omsorgslønn i større grad enn i dag bør være aktuelt for pleie og hjelp til personer som er avhengige av dette i sin hverdag og hjemmesituasjon. Dette vil også kunne avhjelpe kommunen når det gjelder eldreboliger og sjukehjemsplasser, og dermed spare kommunen for utgifter.

Disse medlemmer ser det som viktig at det inngås avtale mellom kommunen, den pleietrengende og de pårørende i fellesskap ut fra brukerens behov for tilsyn og pleie. I den sammenheng bør det også avtales opplegg ved behov for tung pleie. Dette er svært nødvendig for at det skal være mulig for pårørende å påta seg tunge pleie- og omsorgsoppgaver.

Disse medlemmer vil også påpeke at mange av de pårørende dette gjelder, ofte vel voksne kvinner, her kan få lønn for den jobben de gjør, og det ansvaret de

tar. Denne jobben har gjerne alt pågått i mange år. Derfor er dette et rettferdighetskrav.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til behandlingen av Innst. S. nr. 5 (2001-2002) der det ble vedtatt følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å etablere en statlig toppfinansiering for ressurskrevende brukere. Regjeringen bes fremme forslag i kommuneproposisjonen for 2003."

Disse medlemmer ønsker at det samlede tilbudet til mennesker som er helt avhengige av døgnkontinuerlig hjelp og pleie, skal settes sammen av kommuner og den pleietrengende i fellesskap og ut fra brukernes behov. De forskjellige tiltak i den lovpålagte individuelle planen for den pleietrengende skal ikke få sin løsning på bakgrunn av forskjellig finansiering av tiltakstypene.

Omsorgslønn er aktuelt for de som er avhengige av døgnkontinuerlig hjelp og pleie. Å sikre finansiering for kommunene til å takle de mest ressurskrevende brukerne er avgjørende for å kunne innvilge omsorgslønn på et forsvarlig nivå i forhold til innsatsen.

Disse medlemmer mener at kvinner kan bli presset til å påta seg større omsorgsoppgaver enn familien primært ønsker, dersom finansiering av dette tiltaket sikres bedre enn for eksempel finansiering av personlig assistent, hjemmetjenester og avlastning.

På denne bakgrunn ber disse medlemmer om at det i statsbudsjettet for 2003 legges fram forslag som gir kommunene rom for også å innvilge akseptabel omsorgslønn, der dette er aktuelt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet støtter forslaget i Dokument nr. 8:61 (2001-2002), og mener det bør utarbeides normerte satser for omsorgslønn i kommunene. Disse medlemmer vil understreke at de normerte satsene for omsorgslønn ikke må variere fra kommune til kommune ved at de baseres på "faktiske, relevante levekostnader".

Disse medlemmer mener videre at staten må være med å delfinansiere omsorgslønnen med minimum 50 pst. av lønnskostnadene.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide bindende normerte satser for omsorgslønn i kommunene innen utgangen av 2002."

"Stortinget ber Regjeringen legge til rette for statlig medfinansiering av omsorgslønnsordningen med minimum 50 prosent av lønnskostnadene i forbindelse med statsbudsjettet for 2003."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at dagens system med beregning av omsorgslønn ikke er tilfredsstillende så lenge det er store variasjoner fra kommune til kommune når det gjelder størrelsen på omsorgslønnen. Slik disse medlemmer ser det, kan det virke som om kommunen først setter av en post i sine budsjetter til omsorgslønn, for så i etterkant å dele denne summen på det antallet i kommunen som oppfyller kravet til omsorgslønn. Dette medfører at det blir store variasjoner kommunene imellom alt etter politikernes vilje til å prioritere dette området. Disse medlemmer mener at tilbudet om omsorgslønn bør være tilnærmet likt over hele landet, men skal i tillegg baseres på de faktiske, relevante levekostnader i de forskjellige deler av landet. Dette medfører en differensiering av satsene i overensstemmelse med levekostnader.

2. DOKUMENT NR. 8:95 (2001-2002)

2.1 Sammendrag

Det fremmes i dokumentet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for å endre forskrift av 30. april 1997 nr. 0392 § 4 slik at også personer som mottar omsorgslønn unntas fra folketrygdloven § 12-12 annet ledd."

Forslagsstillerne redegjør innledningsvis for lovgrunnlaget og tilståelsespraksis for ordningen med kommunal omsorgslønn.

Det framholdes at personer som yter omsorg overfor omsorgstrengende familiemedlemmer, er en ressurs for samfunnet som i mange tilfeller bidrar til å redusere samfunnets utgifter til institusjonsplass eller annen offentlig omsorg samtidig som de medvirker til bedre livskvalitet for den omsorgstrengende.

Det påpekes at dersom en person med omsorgsoppgaver søker om uførepensjon, blir omsorgslønn tatt med i beregningsgrunnlaget ved fastsettelsen av uføregraden slik at uføregraden blir redusert, noe som medfører lavere uførepensjon enn dersom vedkommende ikke hadde hatt omsorgslønn.

Fordi personer som har omsorgsoppgaver, men ikke mottar omsorgslønn, også får tre pensjonspoeng, mener forslagsstillerne at omsorgslønn ikke kan betraktes som pensjonsgivende inntekt. Forslagsstillerne ser heller ikke omsorgsarbeid som "vanlig arbeid" da omsorgsarbeidet utføres i brukerens hjem, som ofte også er omsorgsgiverens, og er ofte mer preget av tilstedeværelse og omtanke enn det som vanligvis betraktes som arbeidsinnsats.

Det vises til at uførepensjonister kan ha en inntekt tilsvarende ett grunnbeløp (G) etter å ha vært mottaker av pensjon fra folketrygden i ett år, men at personer som har inntekter av politiske tillitsverv eller tillitsverv i frivillige organisasjoner, er unntatt fra bestemmelsen

om ett års ventetid for å få rett til friinntekten, jf. forskrift 1997 30. april nr. 0392 § 4.

Det påpekes at dersom en uførepensjonist påtar seg omsorgsoppgaver og mottar omsorgslønn etter å ha vært pensjonist i ett år, kan vedkommende ha en omsorgslønn på 1 G uten at dette fører til endring i uføregraden, men at dersom omsorgslønn er tilstått før uføretidspunktet, medfører denne redusert uføregrad. Forslagsstillerne finner at denne praksisen er urimelig, særlig sett på bakgrunn av at personer med inntekt fra politiske verv og verv i frivillige organisasjoner ikke blir utsatt for tilsvarende reduksjon i uføregraden ved eventuell tildeling av uføretrygd.

Det vises til at i forbindelse med behandlingen av Dokument nr. 50 (1998-1999) ble følgende forslag vedtatt, jf. Innst. S. nr. 13 (1999-2000) av et samlet Storting:

"Stortinget ber Regjeringen utrede konsekvensene med bortfall av 1-årsregelen for alle grupper som blir berørt av denne."

Forslagsstillerne har ikke registrert at dette forslaget er fulgt opp av Regjeringen.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen støtter intensjonene i Dokument nr. 8:95 (2001-2002) og viser til hva et samlet Storting sa i Innst. S. nr. 13 (1999-2000):

"Stortinget ber Regjeringen utrede konsekvensene med bortfall av 1-årsregelen for alle grupper som blir berørt av denne."

Komiteen viser videre til hva Regjeringen skrev i St.prp. nr. 1 (2001-2002) Folketrygden side 86, der det heter:

"Departementet vurderer å innføre en tidsbegrenset uførestønning når fremtidig arbeidsevne er usikker og det utredes et nytt system for avkorting av uførepensjon mot arbeidsinntekt som utformes slik at det lønner seg å arbeide. Regjeringen tar sikte på å legges frem en odelstingsproposisjon senere i høst."

Komiteen registrerer at det ennå ikke har kommet noe forslag som følger opp dette.

Komiteen mener det er viktig at det snarest mulig skjer en endring av forskriftene av 30. april 1997 nr. 0392 § 4 slik at også personer som mottar omsorgslønn, unntas fra folketrygdloven § 12-12 annet ledd.

Komiteen vil foreslå at det settes en grense på 1G for inntekt utenom trygdeytelsene som vedkommende mottar.

Komiteen vil understreke at både lønnet og ulønnet omsorgsarbeid prinsipielt og reelt skal vurderes som pensjonsgivende arbeid. Komiteen vil derfor videre slå fast at ordningen med 3 pensjonspoeng for omsorgsarbeid slik det er i dag, må opprettholdes. Omsorgslønnsinntekter som tilsier høyere pensjonsgrunnlag enn 3 G, må føre til at det reelle pensjonsgrunnlaget tillegges omsorgslønnsinntekter.

Komiteen fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for å endre forskrift av 30. april 1997 nr. 0392 § 4 slik at også personer som mottar omsorgslønn, unntas fra folketrygdloven § 12-12 annet ledd. Inntekten før det eventuelt skjer en avkortning av trygden, bør settes til 1G. Endringen gjøres gjeldende fra 1. januar 2003."

Komiteen viser til at ektefelletillegget avkortes for den uføre når ektefellens/samboerens omsorgslønn utgjør mer enn 1 G. Komiteen finner dette urimelig og ber Regjeringen på egnet måte komme tilbake til Stortinget med en vurdering av å høyne denne grensen slik at paret samlet kan få en rimelig inntekt.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen utarbeide bindende normerte satser for omsorgslønn i kommunene innen utgangen av 2002.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen legge til rette for statlig medfinansiering av omsorgslønnsordningen med minimum 50 prosent av lønnskostnadene i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og det som står foran, og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Dokument nr. 8:61 (2001-2002) – forslag fra stortingsrepresentantene John I. Alvheim, Harald T. Nesvik og Per Sandberg om å be Regjeringen sørge for normerte satser for omsorgslønn i alle kommuner – vedlegges protokollen.

II

Stortinget ber Regjeringen sørge for å endre forskrift av 30. april 1997 nr. 0392 § 4 slik at også personer som mottar omsorgslønn, unntas fra folketrygdloven § 12-12 annet ledd. Inntekten før det eventuelt skjer en avkortning av trygden, bør settes til 1G. Endringen gjøres gjeldende fra 1. januar 2003.

Oslo, i sosialkomiteen, den 16. mai 2002

Bjarne Håkon Hansen
fung. leder

Ola D. Gløtvold
ordfører

Åse Gunhild Woie Duesund
sekretær